

Мақтабларда Рақамли Технологиялардан Файдаланиб Астрономия Ўқитишнинг Педагогик Шарт-Шароитлари

Ражапова Азиза Ибрагимовна
Шаҳрисабз Давлат Педагогика институти

Абстрактный: Астрономия фанини оммалаштириш ва ўқувчиларнинг астрономияни мустақил ўрганишлари учун шарт-шароитларни назарий жиҳатдан ишлаб чиқиш зарур.

Калит сўзлар: Ахборот макони, тадқиқот модели, лойиҳавий-гуруҳли, ўқув модули, индивидуал, фантастик, мифологик, спекулятив.

Астрономия фанидан дарсдан ташқари ишлар ушбу фанни ўрганишга ажратилган соатларнинг чегараланганлиги ва изланувчан ўқувчиларнинг дарс давомида мумкин бўлганидан кўпроқ нарсани билишга бўлган эҳтиёжи ўртасидаги зиддиятни бартараф этишга имкон беради. Бундан ташқари, у ёки бу шаклда астрономияга қизиқиш кўпчилик ўрта мактаб ўқувчиларида намоён бўлади ва гарчи у фақат баъзилар учун сеvimли машғулот шаклида бўлсада, уни ўрганишга умумий қизиқишни рағбатлантириш учун фойдаланиш тавсия этилади.

Шу муносабат билан мактаб дарслари доирасида ўрганилиши керак бўлган астрономик билимларнинг ўқувчилар томонидан мактабдан ташқари (биринчи навбатда, оммавий ахборот воситаларидан) кўп миқдорда олинмаган бир хил турдаги маълумотлар билан боғлиқлиги ва ўзаро таъсири муаммоси долзарб бўлиб, етарлича ўрганилмаган. Мазмуни ва баҳолаш аспектида бир хил объект ҳақида гапирадиган иккала маълумот манбалари ҳам бир-бирини тўлдирувчи ёки бир-бирига зид бўлиши мумкин. Идеал ҳолда, илмий асосланган нуқтаи назар нафақат мавжуд бўлишини, балки талабалар томонидан фантастик, мифологик ёки спекулятивдан кўра ишончлироқ кўринишини таъминлаш керак. Қолаверса, рақамли технологиялар воситасида мактаб астрономиясини ўқувчилар томонидан идрок этилишига ўша дунёқараш ва психологик муносабатни ўрганиш биз учун муҳим ҳисобланади.

Жамиятидаги демократик ўзгаришлар, вақт ўтиши билан ахборот технологияларининг ривожланиши ва ҳаётнинг барча жабҳаларига кириб боришидаги ютуқ билан бир вақтга тўғри келди, ҳаётнинг барча соҳаларида туб сифат ўзгаришларига олиб келди. Ўтмишда ҳеч қачон жамиятнинг маънавий ҳаёти бундай қисқа тарихий даврда бундай жиддий деформацияларни бошдан кечирмаган.

Ахборот маконини ва оммавий онгни ривожлантиришнинг ҳозирги тенденциялари бўйича кўриб чиқилган тадқиқотларга асосланиб, биз тадқиқот муаммоси нуқтаи назаридан муҳим бўлган, ўқувчилар томонидан астрономияни идрок этишига таъсир қилувчи ва уларсиз амалга ошириб бўлмайдиган омилларни аниқладик:

- ✓ ахборот маконини оғзаки-аналитик тилдан визуал тасвирлар тилига қайта йўналтириш;
- ✓ оммавий онгда дин ёндашувларини мустаҳкамлаш

- ✓ "Билишнинг муқобил методлари" га муносабатнинг оммавий онгининг ўзгариши.
- ✓ оммавий онгда таълимга муносабатни прагматлаштириш.

Тадқиқот модели. Ўқитишнинг тадқиқот моделида ўқувчилар мустақил равишда ёки муҳокама жараёнида астрономик ҳодиса ва жараёнларнинг хоссалари ва хусусиятлари тўғрисида хулосалар чиқаришлари мумкин: улар ўртасидаги муносабатлар ва боғлиқлик ҳақида; уларни қандай аниқлаш ҳақида. Ўқувчи қўйилган дидактик вазифага эришиш учун методик кўрсатмаларга амал қилган ҳолда объектлар билан ишлайди ёки мақсад ва вазифаларни ўқувчилар мустақил равишда белгилайдиган тадқиқот ишларини олиб боради. Тадқиқот моделида рақамли технологиялардан фойдаланишнинг самарали шакллари билан бири бу Web-квестдир.

Билимни куриш модели. Рақамли технологиялардан билимларни куриш воситаси сифатида фойдаланилганда, ўқув жараёни ўқувчиларнинг ўқув тизимини ишлаб чиқувчиси ёки ўқитувчи томонидан дастурлаштирилган компьютер билан ўзаро таъсирга тушмайди, балки ўқувчиларнинг ўзлари жавобгарлигига ўтказилади, бу уларга ўз билимларини мустақил равишда ифодалаш, ўрганилаётган мавзу бўйича ғояларни куриш имконини беради.

Ўқувчилар компьютердан дунёни тушуниш, маълумотларга кириш, ўз билимларини шарҳлаш ва тартибга солиш ва бошқаларга тақдим этиш воситаси сифатида фойдаланганда ишлаб чиқувчи сифатида ишлайди. Рақамли технологиялардан фойдаланган ҳолда астрономиядан таълим жараёнини ташкил этиш моделларини ҳисобга олган ҳолда шуни ҳисобга олиш керакки, уларнинг ҳар бирини амалга оширишда ўқитувчининг асосий вазифаси янги материални тушунтиришни ўқувчилар учун фаол жараёнга айлантиришдир. Таълим жараёнини ташкил этиш ўқувчиларнинг когнитив мустақиллигини рағбатлантиришга ёрдам бериши керак, яъни "... одамнинг турли манбалардан ташқи ёрдамсиз маълумот олиш қобилияти".

Ўқув жараёнига модулли ёндашувни амалга оширишнинг асосий ўқув элементи - маълум бир бошланғич билим бирлигини ўзлаштириш учун мўлжалланган ва ўқитувчи раҳбарлигида ўз-ўзини ўқитиш ёки ўқитиш учун ишлатиладиган автоном ўқув материалидир. Ўқув модулининг тузилишини қуйидагича ифодалаш мумкин:

1. Тадқиқотнинг мақсадлари;
2. Ускуналар, материаллар ва ёрдамчи воситалар;
3. Тегишли ўқув элементлари ва материаллари;
4. Ўқув элементининг мазмуни.

Ўқув жараёнининг муҳим компонентлари ўқувчиларнинг рақамли технологиялар билан ўзаро таъсирининг ташкилий моделлари ҳисобланади. Умумий ўрта таълим шароитида турли ташкилий шакллардан фойдаланиш имкониятини кўриб чиқамиз:

Фронтал шакл ўқувчиларнинг барча иш жойлари, шунингдек, ўқитувчининг иш жойи компьютерлар билан жиҳозланганлиги билан тавсифланади.

Лойиҳавий-гуруҳли: ўқувчилар гуруҳи маълум билимларни ўзлаштириб, умумий таълим муаммосини ҳал қилиши (рақамли технологияларни ишлаб чиқиши) билан фарқ қилади.

Индивидуал шакл компьютердан билиш, ҳақиқий касбий фаолиятни моделлаштириш ва ўз маълумотларини бошқариш воситаси сифатида фойдаланиш имконини беради.

Фойдаланилган адабиётлар

1. М. Мамадазимов, А. Нарбаев, Ф. Дадабоева "Астрономия ўқитишнинг инновацион усуллари" Термиз, 2021 йил.
2. М.Жураев, Б. Саттарова. Физика ва астрономия ўқитиш назарияси ва методикаси. Т.: "Фан ва технология", 2015йил.

3. М. Мамадазимов, Т. Ризаев. “Узлуксиз таълим тизимида астрономияни ўқитишнинг муаммолари”. 2016 Тошкент.
4. А.И. Ражапова “Талабаларнинг тасаввуринива мустақил фикрлашни ривожлантиришда астрономиядан кузатиш олиб бори шва саёҳат уюштиришнинг роли”. “ Илм шарчашмалари” . 6- son 2023 yil. P 113-116